תקיפאי קדמאי לעינוותני בתראי דתניא

מעשה ברבן גמליאל שהיה יושב על גב

מעלה בהר הבית והיה יוחנן סופר הלז

תורה אור השלם בִּי אִם אֶל הַמְּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מרל שרטירה לשוח אה מו שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ ובאת שמה: דררים יר ה

2. תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפֶּר בַּבֵּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ: חהליח פא

3. בִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוֹא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: תהלים פא ה

גליון הש"ם

גמרא ועל אחד מהן אין מעברין. עיין ר״ה דף כל ע״ל תוספות ד״ה כי:

מוסף רש"י

תקעו בחדש. נחדום הלכנה (תהלים פא ד). שהחדש מתכסה בו. לרחוקים, כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח, פי שקטנה היא סמוך! לחידושה ור״ה חיו שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וטרבים ליושבי מטרב. דאמר בר"ה (כ:) עשרים יארבע שעות מיסכל (ריצה מז) מה בסנהדרין (לד:) מוהיה ביום הנחילו את בניו, ביום אתה מפיל נחלות כו׳ בה:) אורעה כל הפרשה כולה להיות דין (מגילה

סקיפי קמאי. רבן גמליאל שהיה נוהג שררה וזורק מורא במלמידים כדאשכחן בבכורות (דף לו.) ובברכות (דף כו:) ובראש השנה (דף כה.) דלעריה לר' יהושע ואפ"ה קתני ביה ושפרא מילתא באנפאי ובאנפי חבראי ורבן שמעון בריה דהוה מעינוותני בתראי כדאמרינן בהשוכר

את הפועלים (ב"מ דף פה.) לא אמר באנפי חבראי: דומן ביעורא מעא. שנה שלישית או ששית לשתיטה. כל תי ששיהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה חייב לבערן עכשיו תרומה ניתן לכהן ומעשר רחשון ללוי ומעשר עני לעני ומעשר שני מתבער בכ״מ שהוא שאם לא העלהו לירושלים קודם פסח היה מבערו ערב פסח ומתודה בערתי הקודש: ממעטני זיתא. מקום קיבוץ הזיתים להתחמם זה על זה. בגליל הוי זיתים מרובין ובדרום חטים מרובין. גליל ודרום מח"י הן וחין לריך להודיען על העיבור שקרובים הן לב"ד אבל לבני גולה שרחוקים מא"י לריך להודיעם על העיבור שלא יאכלו חמץ בפסח: דילמא בתר דעברוהו. לרבן גמליאל מנשיאותו נעשה עניו: על האביב. אם לא בישלה התבואה מעברין דקרא כתיב (שמות יג) בחדש האביב. ואית דמפרשים לפי שאין להם מהיכן להקריב העומר וקשה לי דאמרינן לקמן על שלש ארלות מעברין את השנה על שתים מהן מעברין ואם בישלה תבואה ביהודה ולא בישלה בעבר הירדן ובגליל מעברין השנה וחי טעמא משום עומר הוא הרי בישלה התבואה ביהודה: ועל פירות האילן. אם מתאחר בישולם יותר מזמן העלרת מעברין שעלרת זמן הבאת ביכורים לכתיב (במדבר כת) וביום הביכורים ואם לא יביאם בבואו לרגל לריך לטרוח ולעלות פעם אחרת: ועל התקופה. בין על תקופת תמוז שמתעכבת ונמשכת שאין תקופת תשרי נופלת עד עבור החג מעברין דנפהא לן לקמן [יג.] מקרא בין על תקופת טבת שנמשך זמנה עד ט"ו בניסן שהבחת העומר דילה בחוך חקופת טבת מעברין לדחות את המועדות כדלקמן (דף יג:): ובומן שחביב חחד. מן השנים שמתעברת שנה עליהן הכל שמחין שאין חוששין בדחיית הפסח לפי שאין התבואה ראויה ואין איסור חדש נארך עליהם אבל כשאביב ראוי ליקלר והשנה מתעברת על הפירות והתקופות עליבין שומן איסור חדש נארך עליהן: ה"ג רשב"ג אומר על המקופה ול"ג אף: איבעיא להו על התקופה שמחין. שאם התקופה נופלת כתיקונה בתחלת תשרי והם מעברין השנה בשביל דברים אחרים ודוחין את החג בתוך ימות החורף

חודש נמנאו עולי רגלים מנטערין

בונעמני דויתא. מה שהקשתי על פירוש הקונטרס בסוף כירה (שבת מז. ד"ה בגלילא) והמוליא יין (שם עח.) מפורש

שם: בן עומרי שיבליא. והא דתניא בפרק בתרא דמעשר שני (מ״ח) אמר ר' יהודה בראשונה היו שולחין אלל בעלי הבתים שבמדינות

מהרו והתקינו פירותיכם עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבא ר' עקיבא ולימד כל פירות שלא באו לעונות מעשרות פטורים מן הביעור הכא ר"ג קודם לרבי עקיבא היה:

בתר דעברוהו. פירוש והיה לו חבר ר' אלעזר בן עזריה שהיה נשיא עמו לכך אמר באנפי חבראה: אן דילמא מעברין. פירש בקונטרם משום דתקופה דאורייתא כדכתיב (שמות לד) חג האסיף תקופת השנה וקשה דאביב נמי דאורייתא כדכתיב (דברים מז) שמור את חדש האביב וכן פירות האילן (שמות כג) וחג הקציר בכורי מעשיך ונראה דהיינו טעמא דתקופה משום דאי אפשר לטעות בה אבל בפירות האילו ובאביב עבידי דטעו בהו:

אין מעברין השנה אלא ביהודה. והא דר׳ עקיבא עיבר השנה בנהרדעה בריש פרק החשה שלום (יבמות דף קטו. ושם) ונהרדעא מחולה לארץ שאני רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל כדאמרינן בסוף ברכות (דף סג.) וא"ת והא אמרינן בזה בורר (לקמן דף כו. ושם) ר' חייא בר זרונקי ור"ש בן יהולדק הוו קאזלי לעבר השנה בעסיא ועסיא חוצה לארך כדמוכח בחזקת הבתים (ב"ב דף מו. שם) דאמר כל שהראה הקב"ה למשה חייב במעשר למעוטי עדרסקים עסיא ואספמיא ואין לומר דלא הניחו כמותם דהא ר"ל קרי להו רועי בקר ויש לומר דעיבורא דהתם היינו חישוב בעלמא כמו ועיבר ג' שנים זו אחר זו דרבי עקיבא לקמן (דף יב.) דחזרו ב"ד וישבו וקבעו בארך ישראל תדע דהתם שנה שביעית היתה ותניא לקמן דאין מעברין בשביעית וא"ל דר' עקיבא חושבנה בעלמה עבד בנהרדעה הלה דאדרבי עקיבא שלא הניח כמותו סמכו ואדר"ש בן יהולדה לא סמכו והדור עבוד חושבנה דבברכות (דף סג.) משמע מעובדא דחנניה דהביעות ממש עבד ובירושלמי אמריגן בהדיא דכשאין יכולין לעבר אותה בארץ ישראל מעברין אותה בחולה לארץ ירמיה יחזקאל ברוך בן נריה עיברו בחוץ לארץ והדר מייתי עובד׳ דחנניה וקשה קלת דבברכות (שם:) נפקא לן מדכתיב כי מליון תלא תורה וגו'

והכא מייתי מלשכנו תדרשום:

בגשמים לפי שהעיחים הולכין אחר תקופת החמה לפיכך כשהיא לריכה לעבר על פירות האילן וזה מצטרף עמו היו שמחין או

דילמא על החקופה לחודה מעברין ומפני שעיבורה מן החורה אחת רשב"ג למיפלג: על שלש ארצות. שלא הגיע אביב שלהן או שרואין

ב"ד שמתאחר בהן זמן בישול פירות האילן מעברין. שלשתן מא"י הם: **על שחים מהן**. אפילו על עבר הירדן והגליל מעברין דהואיל וברובא דא"י לא מטא אביב לא קרינן ביה חדש האביב ועל אחת מהן אין מעברין אפילו לא הגיע ביהודה והגיע בעבר הירדן והגליל אין מעברין

דהואיל ומביאין עומר מעבר הירדן או מגליל דחנן במנחות (דף סד:) כרמל רך ומלא בעינן מיכן אמרו אין מביאין עומר אלא מן הקרוב

לירושלים דהיינו יהודה לא ביכר הקרוב לירושלים מביאין אותו ממקום רחוק ומעשה שבא עומר י מגנות לריפין כו׳ ושתי הלחם מבקעת

עין סוכר: ובומן שיהודה אחד. מן המאוחרות הכל שמחין לפי שאין עומר בא להיות מצוה מן המובחר אלא מיהודה הלכך אם בישל

ביהודה ועיברוה בשביל השתים כשמגיע זמן העומר כבר יבשו חבואות שביהודה ואנו רך ומלא בעינן ולריך להביאו משאר ארלות י ועוד

שאם ביכר יהודה ורואין ליבור שראוי להביא העומר וב"ד מעברין בשביל השתים מאריכין עליהם זמן איסור חדש קשה להם הדבר אבל

בשלא ביכר יהודה ובאחת מהשתים אין קשה להם אע"פ שראוי להביא מהג' לפי שמלותו להביא מיהודה: **אין מעברין את השנה אלא.** בב"ד הקבוע ביהודה: שכנו של מקום. ירושלים והוא ביהודה: שהחדש מחכסה בו. שהלבנה אינה נראית בעליל לכל העולם דכתיב חדש בכסה: **הוי אומר זה ראש השנה.** שחגה בראש חדש הוא אבל שאר חגים באמלע החדש הם וכתיב [מהלים פא] כי חק כלומר חק שישראל

צג א מיי׳ פ״ד מהל׳ ועיין בהשגות הרמ"ה:

צד ב מיי שם הלי ד: צה ג ד ה מיי׳ שם הלכה :37 יב. צו ו מייי שם פ״ב הלכה

ח [שו"ע או"ח סי מכב סעיי א]: צו ז מיי׳ שם פ״ד הלכה

רבינו חננאל

באנפאי ואוסיפת על שתא איהו דתני חדש ופריק רב . פפא רצו חדש רצו שלשיח יום ואקשינן תא חזי [מה] בין תקיפי קמאי לענוותני בתראי תקיפי קמאי והוא בתואי הקיפי קמאי ההוא רבן גמליאל דהוא כשכתב לא כתב אלא ושפרת מלתא באנפאי ובאנפי ענוותן סגיא כדגרסינן י רהשורר אח הפוטלים א״ו ג׳ ענוותנין הן אבא ובני בתירא ויהונתן בן שאול לא כתב ובאנפי חבראי אלא ושפר באנפאי בלבז ופרקינן דלמא ר' גמליאל לא כתב הכי אלא בתר דעברוה לרבן גמליאל ואותיבו בהדיה רבי אלעזר בן עזריה ומשום ראב״ע כתב הכי: ת"ר על ג׳ סימנין מעברין את השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה על ב׳ מהן מעברין ועל א' מהן אין מעברין ובזמן שאביב אחד מהן הכל שמחין לעבר פי׳ על אלו סימנים ועל כיוצא בהם היתה שבית דין מומחה בישראי יש לו רשוח לטרר טל יש לו ושות לעבו על הסימנים הללו וכדגרסינן בר״ה פרק ארבעה (כל ל) כי חזית דמשכה תקופת טבת עד ששה עשר בניסן עברה לההיא שתא ולא תחוש לה וכך היתה הלכה למשה מסיני שמעברין את השנה על האביב ועל סימנים אחרים ואם אינו מצוי להיקרב כלל אביב . שבניסן וצריכין שיהיה . מצוי ביהודה ובעבר הירדז בשתים מהן ובאחת מהן לא היה מצוי לא היו מעברין דת״ר על ג׳ ארצות מעברין את השנה יהודה ועבר הירדן וגליל על שתים מהן מעברין (ועל אחת מהן מעברין) ועל אחת מהן אין מעברין ובזמן שארץ יהודה אחת מהן הכל שמחין לעבר שאין עומר בא אלא את השנה אלא ביום ואח עיררוה רלילה איוה מעוברת ואין מקדשין את החודש אלא ביום ואם קידשוהו בלילה אינו מקודש. שנאמר תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה פי' אין מזכירין . בר״ה ובראשי חדשיכם וכתיב ביה כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מה משפט ביום דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו וכתיב והיו אלה לכם אף קידוש ביום: ת"ר אין מעברין את השנה

עומד לפניו ושלש איגרות חתוכות לפניו מונחות אמר לו מול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני גלילאה עילאה ולאחנא בני גלילאה תתאה שלומכון ייםגא מהודעין אנחנא לכון דזמן ביעורא ממא לאפרושי מעשרא ממעמנא דזיתא ומול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני דרומא שלומכון יסגא מהודעין אנחנא לכון דזמן ביעורא ממא מהודעין אנחנא לעומרי שיבליא ומול איגרתא חדא וכתוב לאחנא בני גלוותא בבבל ולאחנא דבמדי ולשאר כל גלוותא דישראל שלומכון יסגא לעלם מהודעין אנחנא לכון דגוזליא רכיכין ואימריא יערקין וזמנא דאביבא לא ממא ושפרא מילתא באנפאי ובאנפי חביריי ואוסיפית על שתא דא יומיז תלתין דילמא בתר דעברוהו: תנו רבנן ייעל שלשה דברים מעברין את השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה על שנים מהן מעברין יועל אחד מהן אין מעברין ובזמן שאביב אחד מהן הכל שמחין רבי שמעון בן גמליאל אומר על התקופה איבעיא להו על התקופה שמחין או על התקופה מעברין תיקו: ®ת"ר יעל שלשה ארצות מעברין את השנה יהודה ועבר הירדן והגליל על שתים מהן מעברין ועל אחת מהן אין מעברין ובזמן שיהודה אחת מהן הכל שמחין שאין עומר בא אלא מיהודה ת"ר יאין מעברין את השנים אלא ביהודה יואם עיברות בגליל מעוברת העיד חנניה איש אונו אם עיברוה בגליל אינה מעוברת א"ר יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי מאי מעמא דחנניה איש אונו אמר קרא ילשכנו תדרשו ובאת שמה כל דרישה שאתה דורש לא יהיו אלא בשכנו של מקום ת"ר יאין מעברין את השנה אלא ביום ואם עיברוה בלילה אינה מעוברת יואין מקדשין את החדש אלא ביום ואם קידשוהו בלילה אינו מקודש א"ר יאבא מאי קרא יתקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש קשנָה וכתיב כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב סמה משפט ביום אף קירוש החדש ביום ת"ר יאין מעברין את השנה

עושין באותו חג דהיינו קידוש החדש הרי הוא כמשפט ומשפט ביום דכתיב [דברים כא] ביום הנחילו את בניו כדררשינן באחד דיני ממונות (לקמן דף לד:):